

Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo

Telefon 21 02 34 00

Besøksadresse Tullins gate 2

Kontingentskonto 8101 51 77837

Bankkonto annet 8101 28 96883

post@forskerforbundet.no

www.forskerforbundet.no

Foretaksnr 971 422 505

Deres ref: 19/2551

Vår ref: 195205/2

Vår dato: 20.09.2019

Høringssvar om NOU 2019:12 Lærekraftig utvikling

Vi viser til høring om NOU 2019:12 *Lærekraftig utvikling*. Dette er en viktig og omfattende utredning med mange interessante forslag. Forskerforbundet vil i hovedsak kommentere forslagene som berører høyere utdanning og forskning.

Når det gjelder høyere utdanning som tilbyr av fleksibel utdanning mener Forskerforbundet at utredningen forbausende lett hopper over hvordan utdanningsinstitusjonene skal kunne settes i stand til å løse oppgaven samtidig som kvaliteten på grunnutdanningene med forskningsbasert utdanning og ansattes arbeidsvilkår kan opprettholdes. Det er påfallende at der utredningen gjennomgående er opptatt av arbeidslivets behov og de ansattes kompetanse, nevnes knapt de ansatte i UH-sektoren som skal tilby de fleksible og arbeidslivstilpassete utdanningene. Det er et paradoks at når utvalget diskuterer det de «anser for å være helt sentrale forutsetninger for å kunne ha et velfungerende system som muliggjør det å lære hele livet» (s. 133), så regnes ikke de ansatte ved tilbyderinstitusjonene og deres arbeidsvilkår med.

Dersom høyere utdanning skal øke tilbudet av fleksibel utdanning til arbeidslivet må dette løses av de samme ansatte som gir forskningsbasert grunnutdanning. Et definerende kjennetegn på høyere utdanning er at den er forskningsbasert, at de fagansatte besitter høy undervisningskompetanse og har dedikert FoU-tid for å sikre dette. Tett kobling til grunnutdanningene er bærebjelken for å øke volumet på fleksibel utdanning. Økt tilbud av fleksibel utdanning vil være arbeidskrevende og gjør det nødvendig med flere ansatte, samtidig som de ansatte som skal utvikle og gi dette tilbudet også har behov for kompetanseheving og tilførsel av ny kunnskap. Dette fordrer at det etableres en finansieringsordning som fullfinansierer den økte aktiviteten. I lys av dagens utstrakte bruk av midlertidig ansettelse i sektoren er det helt nødvendig at økt tilbud av fleksibel utdanning tilrettelegges slik at det ikke bidrar til ytterligere økning av midlertidig ansatte.

Forskerforbundet mener generelt at forslagene fra utvalget knyttet til høyere utdanning ikke er ferdig tenkt og at det er behov for videre utredning og kartlegging av hvilken rolle høyere utdanning skal ha i lys av arbeidslivets behov. Den videre prosessen må legges opp slik at de ansattes medvirkning og medbestemmelse ivaretas.

Under vil vi kommentere noen utvalgte deler av utredningen.

Forskningsbasert utdanning og undervisningskvalitet

Utredningen foreslår i kapittel 7 at det er mulig å øke undervisningskapasiteten i UH ved å benytte flere rene undervisningsstillinger og viser til at regelverket til NOKUT gir adgang til dette.

Forskerforbundet avviser dette forslaget, og gjentar at høyere utdanning er kjennetegnet ved at undervisningen er forskningsbasert. Dette er også tatt inn i universitets- og høyskoleloven. Forskningsbasert utdanning betinger at alle vitenskapelig ansatte har en andel av sin arbeidstid avsatt til FoU. Dette ligger til grunn for all kvalitetsutvikling i sektoren de siste årene både i de ulike utdanningene og på virksomhetsnivå. Mange universiteter og høyskoler har planmessig hevet forskningskompetansen, og flere har også over tid arbeidet for å styrke koblingen til FoU i profesjonsfagene.

Forskerforbundet er imot en utvikling mot flere deltidsansatte, flere eksterne timelærere og rene undervisningsstillinger, da vi frykter dette vil føre til løsere tilknytningsformer, mer midlertidighet, mer segregert arbeidsmiljø, og på sikt forringe kvaliteten på utdanningen og ikke minst svekke koblingen mellom forskning og utdanning. Vi oppfatter dessuten dette forslaget som delvis å stå i motsetning til hovedinnholdet i stortingsmeldingen *Kultur for kvalitet*. Det er i det hele tatt en noe snever og instrumentell tenkning rundt utdanning i utredningen, som kommer til uttrykk i passasjer som dette (s. 181):

Utvalget vil også peke på at dagens finansieringssystem ikke er tilpasset heldigitale, studiepoenggivende tilbud som kan oppskaleres til et ubegrenset antall studenter. Et slikt tilbud vil kunne gi høy inntjening for lærestedet, dersom det distribueres med lav marginalkostnad. Dette illustrerer poenget om at en utvikling av nye former for utdanning medfører et behov for å endre finansieringssystemet og for å lage nye forretningsmodeller for utdanning.

Det er klart at utdanningstilbudene ved norske lærersteder vil være styrt av kostnader og inntekter, men Forskerforbundet er prinsipielt motstander av å gjøre utdanning til en forretningsmodell, med formål å sikre høy inntjening. Og tanken om at man kan operere med høy utdanningskvalitet og ubegrenset antall studenter ved å utstyre underviserne med teknologiske nyvinninger, bygger på en teknologioptimisme som mangler støtte fra store deler av utdanningsforskningen.

Egenbetaling (høringsnotat pkt. 11 og 21)

Forskerforbundet er opptatt av å bevare gratisprinsippet i utdanningen og er i utgangspunktet skeptisk til endringer som kan bidra til å uthule det. Selv om det er gode argumenter for å utvikle etterutdanningsstilbud som betalingsstudier, som diskutert i utredningen, mener vi dette ikke er modent. Forskerforbundet ber om at man først kommer fram til et omforent system for hvordan gradsutdanning og mindre emner som del av læring hele livet skal organiseres, før man diskuterer mulige betalingsmodeller for arbeidslivet og enkeltstudenter.

Endringer i finansieringssystemet (høringsnotat pkt. 10, 11 og 20)

Det er liten tvil om at insentivene i finansieringssystemet virker godt – det er derfor naturlig å forsøke å binde en ønsket omlegging til disse insentivene. Når det kommer til en reversering av styrkingen av helgradsinsentivene som ble innført ved forrige endring av finansieringssystemet, er vi enige med utvalget i at dette vil gjøre det mer attraktivt for institusjonene å satse på livslang læring. Institusjonene bør få bedre uttelling for mindre emner.

Når det gjelder innføringen av nye insentiver, som det foreslåtte fleksibilitetsinsentivet, er vi mer skeptiske. Det har vært kritikk av resultat- og målstyring i sektoren fra forskjellig hold. Etter vårt skjønn trenger ikke sektoren at stadig mer av finansieringen kommer som følge av styrte kategorier og belønning for visse måter å telle «produksjon» på. Det er allerede bakt inn flere ulike insitamenter i finansieringsordningene, og dersom det blir for mange vil man risikere at de mister eller endrer sin effekt. Endringer i finansieringssystemet må derfor gjøres på grunnlag av et samlet forslag til hvordan finansieringssystemet skal se ut, fremfor å legge til nye insentiver etter hva som til enhver tid oppleves som ønskelig.

Diverse programmer (høringsnotat pkt.5, 6 og 12)

Forskerforbundet ser verdien av ulike programmer som miljøer kan søke midler fra for å utvikle gode utdanningstilbud. Dette er gode tiltak som det er lett å slutte seg til. Spørsmålet er hvordan disse skal organiseres og finansieres uten at programdriften fører til mer byråkrati og økte kostnader. Dersom programmidlene skal tas fra institusjonenes basisbevilgning eller andre frie poster, vil det i praksis også medføre at det blir mindre penger til ordinær drift, FoU og undervisning.

Forskerforbundet støtter derfor at departementet bruker styringsdialogen og utviklingsavtalene til å styrke utviklingen av tilbud innen livslang læring, men advarer mot av at dialogen knyttes til nye insentiver som innsnevrer institusjonenes strategiske handlingsrom.

Studiekompetanse og godkjenningsordninger (h-notat. pkt. 14, 15, 23, 24)

Forskerforbundet har gitt sin tilslutning til Y-veien og alternative veier inn i høyere utdanning. Forutsetningen har vært at dette har vært skreddersydde løp hvor studentene samlet sett har hatt et godt grunnlag for å fullføre studiet. Erfaringene med Y-veien har også vært gode. Forskerforbundet er skeptisk til å gi generell adgang til å kunne få opptak til høyere utdanning uten studiekompetanse.

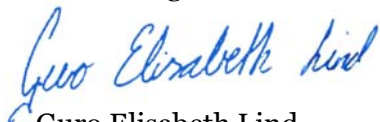
Studiestøtte hele livet (høringsnotat pkt. 16)

Forskerforbundet synes argumentene for endringsforslagene knyttet til studiestøtte virker fornuftige og ønsker en ordning med utvidet studiestøtte velkommen. Det kan imidlertid være grunner til å se nærmere på og vurdere flere alternativer før man bestemmer seg for hvilken løsning som er best.

Utdanning med dagpenger og sykepenger (høringsnotat pkt. 17 og 18)

Forskerforbundet synes argumentene for å gjøre det mulig å gjennomføre utdanning samtidig som man får dagpenger og/eller sykepenger er gode, og vi støtter forslaget. Vi vil påpeke at argumentene også gjelder doktorgradskandidater som på fritiden vil fullføre sin avhandling fram til disputas. Både Arbeids- og sosialdepartementet og Kunnskapsdepartementet kjenner vår argumentasjon i saken og den gjentas derfor ikke her.

Med vennlig hilsen Forskerforbundet

Guro Elisabeth Lind
Leder

Hilde Gunn Avløyp
Generalsekretær